

**Anna Chilicka,
Maria Marchewicz
Bożena Szczęsa**

Współpraca szkoły i rodziców

W bieżącym roku szkolnym 2002/2003 Zespół Szkół Publicznych w Pogódkach jako cel priorytetowy przyjął zacieśnienie współpracy z rodzicami pod hasłem: „Rok Rodziców w szkole”.

W związku z powyższym zagadnieniem zaplanowano rady szkoleniowe, spotkania okolicznościowe, przewidziano tzw. „godziny do dyspozycji rodziców” w ostatnią środę każdego miesiąca, zajęcia „otwartych drzwi” i wizyty domowe.

Realizując w/w zadania przeprowadzono w listopadzie 2002 r. radę szkoleniową pod hasłem: „Dom -Dziecko-Szkoła”, na którą także zaproszono Radę Rodziców i przedstawicieli Trójek Klasowych.

Rada szkoleniowa składała się z dwóch części:

1. teoretyczna oparta na literaturze pedagogicznej i uzupełniona przykładami z życia szkoły i rodziny;

2. praktyczna w formie warsztatów, w której uczestniczyli zarówno nauczyciele jak i rodzice.

Spotkanie przebiegało w miłej i serdecznej atmosferze przy kawie i ciastkach, w czasie którego podkreślano konieczność zacieśniania współpracy szkoły i rodziców dowodząc, że:

„Rozwój dziecka jest nadrzędną wartością w pracy szkoły”

Zasadniczą cechą szkoły „dobrej” jest aktywny udział Rodziców we wszystkich sferach życia szkoły, wyróżniającą się charakterystycznym otwarciem.

W ramach koncepcji szkoły otwartej, zasadniczą rolę przypisać należy Nauczycielom i Rodzicom. Na nich bowiem spoczywa główna odpowiedzialność za rozwój i osiągnięcia szkolnej młodzieży.

O powodzeniu szkolnym decyduje w dużym stopniu harmonijne współdziałanie szkoły i rodziny.

Jak pisze Maria Mendel: „Rodzice posyłając do szkoły swój skarb – dziecko, pragną by była to po prostu dobra szkoła. (...)Wspólne wysiłki przynoszą poczucie więzi, zwiększają optymizm i entuzjizm, nie pozwalający łatwo poddawać się trudnościom”

Tam, gdzie szkoła pragnie współuczestnictwa Rodziców w jej życiu otwiera się na nich – rozwija się poczucie wspólnoty Uczniów, Nauczycieli i Rodziców.

Szkoła otwarta, współpracująca z Rodzicami winna stać się centrum kultury w danej okolicy i kłaść ogromny nacisk na partnerskie relacje między wszystkimi zainteresowanymi nią społecznościami

Współczesna tendencja w pedagogice charakteryzuje się ujmowaniem rodziców, jako potencjalnie najlepszych współpracowników szkoły, wspierających nie tylko jej tak zwaną bazę materialną, ale przede wszystkim nauczyciela i własne dziecko w procesie edukacji.

O portrecie dobrej szkoły decyduje:

- informowanie rodziców o ich organizacyjno – prawnych możliwościach wpływu na warunki szkolnej edukacji dziecka;
- udostępnianie wszystkich, a nie tylko wybranych, dziedzin życia szkoły zorganizowanemu wpływowi rodziców;
- dostrzegania w rodzicach naturalnych sprzymierzeńców w pracy podejmowanej z ich dziećmi;
- docenianie wszelkich przejawów współuczestnictwa rodziców w procesie szkolnej edukacji dzieci;
- umożliwienie rodzicom dokonywania wyboru, współdecydowanie o wszelkich sprawach dotyczących dziecka w szkole;
- wzajemne pobudzanie rozwoju i entuzjazmu rodziców i nauczycieli w toku ich współuczestnictwa w procesie edukacji dzieci.

Otwarcie i zainteresowanie się rodziców na sprawy szkolnej edukacji przybierają gotowość do współpracy ze szkołą, a ujawnia się ona w ich orientacji pedagogicznej poprzez:

- poszukiwanie szkoły spełniającej oczekiwania związane z wyznawanymi wartościami i potrzebami rodziców;
- wysoką ocenę szkoły (wady i zalety);
- odczuwanie współodpowiedzialności za sprawy szkoły oraz jej przyszłość; utożsamianie się ze szkołą;
- znajomość dotyczącą koncepcji edukacyjnej dziecka;
- poczucie współdecydowania o sprawach organizacji i ogólnym funkcjonowaniu szkoły;
- uznawanie kompetencji nauczyciela, przyznanie im pierwszeństwa w sprawach pedagogicznych, oczekiwanie od nauczycieli inicjatywy współpracy oraz uwzględnienia rodzicielskich opinii;
- odczuwanie wspólnoty własnych wartości i dążeń w stosunku do dziecka z wartościami szkolnymi;
- uznawanie współpracy z nauczycielami za naturalną powinność rodziców, przejawianie gotowości do współdziałania.

Zagadnienie współpracy rodziców ze szkołą stanowi jeden z elementów planowania i organizacji szkolnego życia. Na ogół docenia się rolę współdziałania szkoły i domu w procesie wychowania dzieci i młodzieży, jednak nie wszyscy zdają sobie sprawę, że decydujący wpływ na wielostronny rozwój młodego człowieka jest tym korzystniejszy, im częściej nauczyciele i rodzice nawiązują ze sobą bliskie kontakty i skłonni są do wzajemnego współdziałania lub współpracy.

Szczególne role pod tym względem przypada wychowawcy klasy. Ponosi on główną odpowiedzialność za właściwe współdziałanie szkoły i domu. Przede wszystkim daje przykład takiej współpracy z rodzicami w skali klasy, którą się opiekuje. Z zadania tego wywiązuje się poprzez stosowanie różnych form współdziałania z rodzicami w ramach spotkań zbiorowych i indywidualnych oraz przez umożliwienie rodzicom rzeczywistej współpracy na gruncie wychowawczym i dydaktycznym.

Jak zatem powinien działać nauczyciel, aby wszystkich rodziców zachęcić do współpracy?

Przede wszystkim nauczyciel dążący do zacieśnienia współpracy z rodzicami powinien wykorzystywać umiejętności interpersonalne w kontaktach z nimi. Ważne i potrzebne są umiejętności pokonywania konfliktów: uświadomienie sobie przyczyn i istoty konfliktu, otwarte wyjaśnianie zjawisk, wspólne przezwyciężanie konfliktów przez konfrontację i „działania w dobrej wierze”.

Przyjęcie tej strategii wymaga traktowania rodziców jako partnerów interakcji i umożliwia wzajemne motywowanie się.

Wtedy rodzice nie będą pytali:

Co ja muszę zrobić dla szkoły? Ale raczej zadadzą sobie pytanie:

Co ja mogę, chcę zrobić dla swojego dziecka – ucznia, dla jego grupy formalnej i szkoły?

Współczesna literatura wyróżnia kilka typów partnerskiego współdziałania rodziny i szkoły:

- rodzicielstwo;
- komunikacja;
- wolontariat;
- nauka domowa;
- współdecydowanie,

ale to przecież rodzice mają prawo i obowiązek wychowywania dzieci. Nauczyciel pełni funkcję wspomagającą w tym złożonym procesie. Jako wychowawca ma możliwość towarzyszenia dzieciom i obserwowania ich w różnych sytuacjach szkolnych. Pierwszy może dostrzec niepokojące zachowania

i zainicjować wspólne z rodzicami szukanie przyczyn oraz sposobów postępowania. Nie jest w stanie zaopatrzyć rodziców w gotowy zestaw reguł umożliwiających mądre wychowanie, ale może zwrócić ich uwagę na pewne zagadnienia, stworzyć warunki do osobistego doświadczania emocji, zachęcić do refleksji, wskazać zagrożenia, polecić lekturę lub adres specjalisty. Dopełnieniem powyższych wywodów może być historia Helenki opisana w książce pt. "Spróbujcie być dzieckiem" Ewy Madrovej.

Nauczyciel – wychowawca klasy, aby skutecznie mógł organizować proces wychowawczo – dydaktyczny, **musi znać swoje dzieci.**

Na te znajomość składają się:

- **informacje dotyczące cech psychofizycznych wychowanków i ich zdrowia**
- **znajomość warunków życia w rodzinie**
- **wiedza o właściwościach zespołu uczniów, który oddano mu pod opiekę.**

Istnieją liczne sposoby poznawania dziecka, jego rodziny i zespołu dziecięcego. Do podstawowych należą:

1. **Obserwacja ciągła.**
2. **Kontrola wyników w nauce szkolnej.**
3. **Ocena zdrowia dziecka.**
4. **Analiza wytworów prac dziecka.**
5. **Wykorzystanie technik socjometrycznych.**
6. **Wizyty w domu rodzinnym.**
7. **Rozmowy, wywiady prowadzone z dzieckiem, z jego rodzicami.**

Wrastanie dziecka w życie społeczne dokonuje się w ramach różnych grup, wśród których jedną z najważniejszych jest klasa szkolna, a więc kontakty interpersonalne przebiegające w ramach zespołów mają ważne znaczenie dla rozwoju osobowości dziecka. Aby poznać wychowanka należy nawiązać ścisłą współpracę z rodzicami / opiekunami /, dlatego że to oni pełnią rolę przewodników w coraz bardziej komplikującej się rzeczywistości. Ponieważ nie sprawdzają się już doświadczenia z własnego domu rodzinnego, rodzice czują się zagubieni. W tym bardzo trudnym, a często przerastającym możliwości wielu rodziców zadaniu, wspierać ich może wychowawca.

Stąd rodzą się następujące pytania:

Czy nauczyciel powinien wychowywać, ukierunkowywać, kształtować / biorąc pod uwagę jego subiektywizm, wewnętrzne dylematy a czasem rozbieżności celów i stylów wychowawczych pomiędzy nim a rodzicami / ?

Jeżeli tak, to w jakim stopniu ma prawo ingerować w rodzinę i jak pomóc dziecku „wejść w życie” ?

Nie ma prostych odpowiedzi na te pytania, a może nie ma ich wcale...

Niemniej trzeba podejmować próby znalezienia na nie odpowiedzi, skoro powierzono nam największy dar – DZIECKO.

Współpraca nauczyciela – wychowawcy klas z domem rodzinnym powinna się odbywać na zasadzie partnerstwa. Aby tak było, nauczyciel musi doprowadzić do ujednolicenia wpływów na dziecko.

Inicjatywa w tym zakresie należy do wychowawcy, od którego *wiedzy psychologicznej i pedagogicznej, osobistego taktu i kultury oraz serdecznego stosunku do dzieci zależy, czy zyska sojuszników w rodzicach w swoich poczynaniach wychowawczych, czy też nie.*

Nieodzownymi warunkami dobrej współpracy nauczyciela – wychowawcy z rodzicami są także:

- *wzajemny pozytywny stosunek,*
- *podtrzymywanie autorytetu obu stron,*
- *zaufanie,*
- *przekonanie o wzajemnych możliwościach działania,*

Efektywnie rozwijać współpracę z rodzicami może tylko ten wychowawca, który rozwija życie i działalność powierzonego mu oddziału dziecięcego.

Wśród różnorodnych form współpracy szkoły z domem rodzinnym dziecka, ważna rolę odgrywają:

- 1. Wizyty wychowawcy w domu rodzinnym dziecka.**
- 2. Zebrania rodzicielskie – wywiady.**
- 3. Czynne włączanie rodziców do organizacji życia zespołu klasowego i szkolnego:**
 - uczestnictwo i współorganizowanie wycieczek, imprez klasowych i szkolnych,
 - udział w zajęciach otwartych,
 - świadczenie pracy, usług na rzecz klasy, szkoły / pomoce dydaktyczne, upiększanie klasy /

Ani wychowania, ani nauczania w szkole nie zaczyna nauczyciel od zera. Jedne formy zachowań dziecka rozwija dalej, inne przekształca, jeszcze inne

umiejętnie likwiduje i nowe – związane z procesem kształcenia w szkole-wprowadza.

- nauczyciel powinien poznać każdego ucznia, jego indywidualne potrzeby i zainteresowania. Dopiero mając taką wiedzę, jest w stanie udzielać indywidualnych porad, ukazujących, jak uczniowskie prywatne cele mieszczą się w obrębie celów nauczania przewidzianych dla danej klasy;
- skoncentrować uwagę na sposobach skłaniania uczniów do tego, by przejmowali osobistą odpowiedzialność za własną naukę i aktywnie się angażowali;
- tworzyć pozytywny klimat społecznego i emocjonalnego wsparcia, w którym uczeń jest szczerze doceniony i szanowany.

Przykład w życiu jest jednym z najlepszych nauczycieli

Jaki powinien być wychowanek w oparciu o pozytywną współpracę z rodzicami ?

- pracowity
- odpowiedzialny za wykorzystanie własnych możliwości
- wytrwały
- zaradny życiowo
- odpowiedzialny wobec innych
- samodzielnie myślący
- aktywny
- tolerancyjny
- lubiany przez innych
- życzliwy
- łatwo nawiązujący kontakty
- komunikatywny
- odróżniający dobro od zła
- powinien mieć szacunek dla wyższych wartości
- ambitny
- umiejący kierować własnym życiem
- posiadający szerokie zainteresowania
- cieszyć się z tego, co ma, ale dążyć do innych celów.

Podsumowaniem części teoretycznej były warsztaty, które miały na celu wybór priorytetowych oczekiwań na płaszczyźnie współpracy zarówno nauczycieli jak i rodziców. Uczestnicy szkolenia uzupełniali plansze, dokonując wyboru spośród podanych form, zaznaczali te, które spełniają ich oczekiwania.

Zadanie to obrazuje poniższa tabela:

Oczekiwania rodziców na płaszczyźnie współpracy ze szkołą	Wybór formy	Oczekiwania nauczycieli na płaszczyźnie współpracy z rodzicami	Wybór formy
Formy współuczestnictwa		Formy współuczestnictwa	
1. Kontaktowanie się z nauczycielami /rozmowy ogólne, indywidualne, korespondencja, inne /.		1. Kontaktowanie się z rodzicem /rozmowy ogólne, indywidualne, korespondencja, inne /.	
2.Uczestnictwo w formach aktywności oferowanych przez szkołę /wycieczki, imprezy i uroczystości szkolne i klasowe/.		2.Uczestnictwo w formach aktywności oferowanych przez szkołę z udziałem rodziców /wycieczki, imprezy, uroczystości szkolne i klasowe/.	
3.Ujawnianie własnych umiejętności i możliwości w celu wykorzystania ich we współpracy z nauczycielami.		3.Ujawnianie przez rodziców własnych umiejętności i możliwości w celu wykorzystania ich we współpracy ze szkołą.	
4. Zabieganie o dobre wyposażenie szkoły i jak najlepsze warunki szkolne uczniów.		4. Zabieganie przez rodziców o dobre wyposażenie szkoły i jak najlepsze warunki do nauki.	
5. Współdziałanie z nauczycielem w organizacji zajęć z dziećmi / m.in. wartościowe pomysły edukacyjne /.		5. Współdziałanie z rodzicami w organizacji zajęć z dziećmi / m.in. wartościowe pomysły edukacyjne /.	

Część warsztatowa wywołała duże zainteresowanie i zakończyła się ożywioną dyskusją związaną z porównywaniem wyników obu wypełnionych plansz.

Rada szkoleniowa uświadomiła obecnym, że tego typu spotkania mają sens i przyczyniają się do zacieśnienia współpracy mającej na celu dobro dziecka. Była potwierdzeniem też, że ogłoszenie obecnego roku szkolnego „Rokiem Rodziców w szkole” jest właściwe i trafia w oczekiwania partnerów jakimi są rodzice i nauczyciele.

Bibliografia:

1. M.Mendel, Rodzice i szkoła.
2. M. Łobocki, Poradnik wychowawcy klasy.
3. D. Bierowska, Rola nauczyciela w pedagogizacji rodziców, „Życie Szkoły” 2002 nr 3
4. J. Sienkiewicz, Wychowawca doradcą rodziców, „Życie Szkoły” 2002 nr 2